

انرژی هسته‌ای و دانش بنیان‌ها رویکردی از جنس تعامل

نتایج یافته‌های پژوهشی در حوزه مطالعات فناوری که در سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران آن موقع به دست می‌آمد، ما را با این واژه تجاری سازی و این‌که چگونه می‌توانیم نتایج تحقیقات مان را به تولید برسانیم و چگونه از آن پول دربیاوریم، آشنا کرد.

مشاور فعلی مرکز فناوری و نوآوری رسا با اشاره به این‌که در سال ۱۳۸۱ مصوبه شورای گسترش آموزش عالی نحوه دستورالعمل پارک‌ها و مراکز رشد را مصوب کرده و شروع این کار در ذیل وزارت علوم انجام شد، ادامه داد: «با این مصوبه تقریباً تمامی شعب استانی سازمان پژوهش‌های علم و صنعتی ایران تبدیل به پارک علمی و فناوری شد که الان در بسیاری از استان‌های بزرگ کشور مشاهده می‌کنید.» تجربه بیشتر کشورهای در حال توسعه نشان می‌دهد دولت نقش اساسی در آغاز بسیاری از حرکت‌ها به سمت اقتصاد دانش بنیان داشته است. زیرا دولت‌ها در بستر سازی‌های اقتصاد دانش بنیان، همیشه به دنبال تقویت ارتباطات خود با بخش خصوصی و نیازمند حضور گسترده بخش خصوصی بوده‌اند.

وی در این رابطه تصریح کرد: «وقتی این پدیده گسترش پیدا کرد و در سطح جامعه مطرح شد، یک سری سازمان‌ها و وزارتخانه‌های دیگر به غیر از وزارت علوم هم وارد این جریان شدند که می‌توان از وزارت بهداشت و درمان و وزارت نیرو نام برد. در امتداد آن ایجاد پارک و مرکز رشد در وزارت ارتباطات و وزارت نفت در سال‌های متاخرتر اتفاق افتاد.»

فناوری هسته‌ای و اقتصاد دانش بنیان

مشاور مرکز فناوری و نوآوری مرکز رسا تأسیس یک مرکز برآمده از صنعت هسته‌ای را دنباله‌روی سازمان انرژی اتمی از سیاست حمایت از اقتصاد دانش بنیان برشمرد و گفت: «سازمان انرژی اتمی هم مثل وزارت نیرو یا وزارت نفت، دانش ضمنی نهفته در آن بسیار بالا بود و به همین علت ضرورت ایجاد یک مرکز فناوری و نوآوری مرتبط با فناوری هسته‌ای بیش از پیش احساس می‌شد. به این خاطر مسئولان سازمان انرژی اتمی تصمیم گرفتند یافته‌های پژوهشی درون صنعت هسته‌ای را از طریق تأسیس مرکز فناوری و نوآوری رسا به قابلیت تجاری سازی و بازار نزدیک کنند.»

قابل توجه آن‌که، راه‌اندازی این مرکز اولین گام در مسیر شکل‌دهی به زیست بوم نوآوری در صنعت هسته‌ای و پشتیبانی از فرآیند توسعه فناوری در این صنعت بود که در سال ۱۴۰۰ افتتاح شد و بنا به گفته مهندس محمد اسلامی، رئیس سازمان انرژی اتمی «در نخستین روزهای فعالیت موفق شد زمینه‌های بسیار مساعدی را برای مشارکت دادن گروه‌های دانشی و شرکت‌های دانش بنیان فراهم کند تا این گروه‌ها و شرکت‌ها تبدیل به شرکت‌های دانش بنیان شوند و از طریق سرمایه‌گذاری‌های مشترک بتوانند آن را برای زندگی مردم، صنعت و اقتصاد کشور فعال کنند.»

معاون رئیس‌جمهور در تشریح فعالیت‌های این مرکز به رسانه‌ها گفت: «مرکز فناوری و نوآوری رسا دارای ظرفیتی است که مشابه آن را در کارخانه‌های نوآوری که معاونت علمی ایجاد کرده یا نمونه مشابه آن در پارک‌های علم و فناوری قابل مشاهده است.»

وی در ادامه گفت: «هم‌اکنون سهم قابل ملاحظه‌ای از مزرعه تولید علم و فناوری سازمان انرژی اتمی در این سایت قرار دارد و باید توجه داشت به این مرکز مهم نیاز بود تا به عنوان

مسئله حرکت صنایع به سمت دانش بنیان شدن، مسأله جدیدی نیست و انواع و اقسام تجربیات موفق در این زمینه وجود دارد. چرا که پژوهش و فناوری یکی از اولویت‌های کشورهای مختلف دنیاست که در لوی آن می‌توان میزان درآمد کشور را بالا برده و در ارتقای سطح علمی آن تأثیر به‌سزایی داشت. در تعریف شرکت‌های دانش بنیان می‌توان چنین برشمرد که مؤسسات خصوصی یا تعاونی هستند که به منظور افزایش علم و ثروت، توسعه اقتصادی بر پایه دانش و تحقق اهداف علمی و اقتصادی در راستای گسترش اختراع و نوآوری و در نهایت تجاری سازی نتایج تحقیق و توسعه تشکیل می‌شود.

تجاری سازی یافته‌های پژوهشی درون صنعت هسته‌ای یکی از دلایل تأسیس مرکز فناوری و نوآوری رسا بود

بوده‌اند که با فعالیت شرکت‌های دانش بنیان در کشورشان تاحدا امکان، بخش پژوهشی خود را تقویت کرده و در نتیجه GDP کشور خود را بالا ببرند. به عبارتی با ترکیبی از نمایش علم و فناوری، آموزش، صنعت، اقتصاد، تجارت، فرهنگ و هنر به بهترین شکل ممکن ابداعات و اختراعاتی را پدید آورند که با ورود به بازار، بخش صنعت را رونق دهند و در بالا رفتن تولید ناخالص ملی نقش ایفا کنند، ضمن آن‌که این پدیده با پیشرفت فناوری، مهندسی، ریاضیات و دیگر علوم در کشورهای مختلف، علاوه بر بالا رفتن GDP، رونق بازار کار را هم به دنبال دارد.

سابقه دانش بنیان‌ها در ایران

کشورهای اسلامی سرآمد در زمینه اقتصاد دانش بنیان به ترتیب سابقه تاریخی عبارتند از: مالزی، سنگاپور، ترکیه، ایران و لبنان. البته ایران به صورت تدریجی در این مسیر گام نهاده است. اما از سال ۱۳۸۲ به بعد، همواره حرکت به سوی اقتصاد دانش بنیان را جزو اهداف اصلی خویش قرار داده است.

ژاله مجیب، مدیرکل پیشین دفتر نظارت و ارزیابی فناوری وزارت علوم درباره آشنایی اولیه با واژه تجاری سازی و اقتصاد دانش بنیان یادآور می‌شود: «سابقه کار در این حوزه به سال‌های دور برمی‌گردد.

روی کار آمدن این دسته از شرکت‌ها در جهان به سال ۱۹۷۹ میلادی برمی‌گردد. در این سال پژوهشگری به نام لیتل، اولین تحقیقات خود را برای ایجاد شرکت دانش بنیان آغاز کرد و توانست شرکتی برای بررسی و توسعه اختراعات علمی، دانش و نوآوری‌ها تأسیس کند. از آن زمان تاکنون عبارتی نظیر «سازمان‌ها یا کسب‌وکارهای دانش محور»، «شرکت‌های فناوری محور»، «شرکت‌های کوچک نوآور» و... به صورت مصداقی برای شرکت‌های دانش بنیان کاربرد داشته؛ اما نکته مشهود همه این عبارات در این جمله خلاصه می‌شود که این شرکت‌ها به ابداعات و نوآوری به عنوان اصلی‌ترین منبع رقابتی متکی هستند. ابداعاتی که در قالب دانشگاه‌ها و شرکت‌های دانش بنیان انجام می‌شود، رشد اقتصادی را به دنبال دارد که یکی از مهم‌ترین یافته‌ها در بحث اقتصاد کلان به شمار می‌رود و کاملاً در کشورها صدق می‌کند. هم‌اکنون آمریکا به عنوان یکی از کشورهایی شناخته می‌شود که نبوغ بالایی در اختراعات دارد و طبق ارزیابی اقتصاددانان به‌طور تقریبی ۵۰ درصد رشد تولید ناخالص ملی (GDP) سالانه آمریکا صرف افزایش حجم ابداعات می‌شود.

به دنبال آن، بسیاری از دولت‌ها و مشارکت‌های دولتی-خصوصی سازمان‌های توسعه یافته در دنیا در دهه‌های متوالی به دنبال آن